

Agro- og fødevareindustriens konjunkturer

Hansen, Henning Otte

Published in:
Landbrugets økonomi 2018

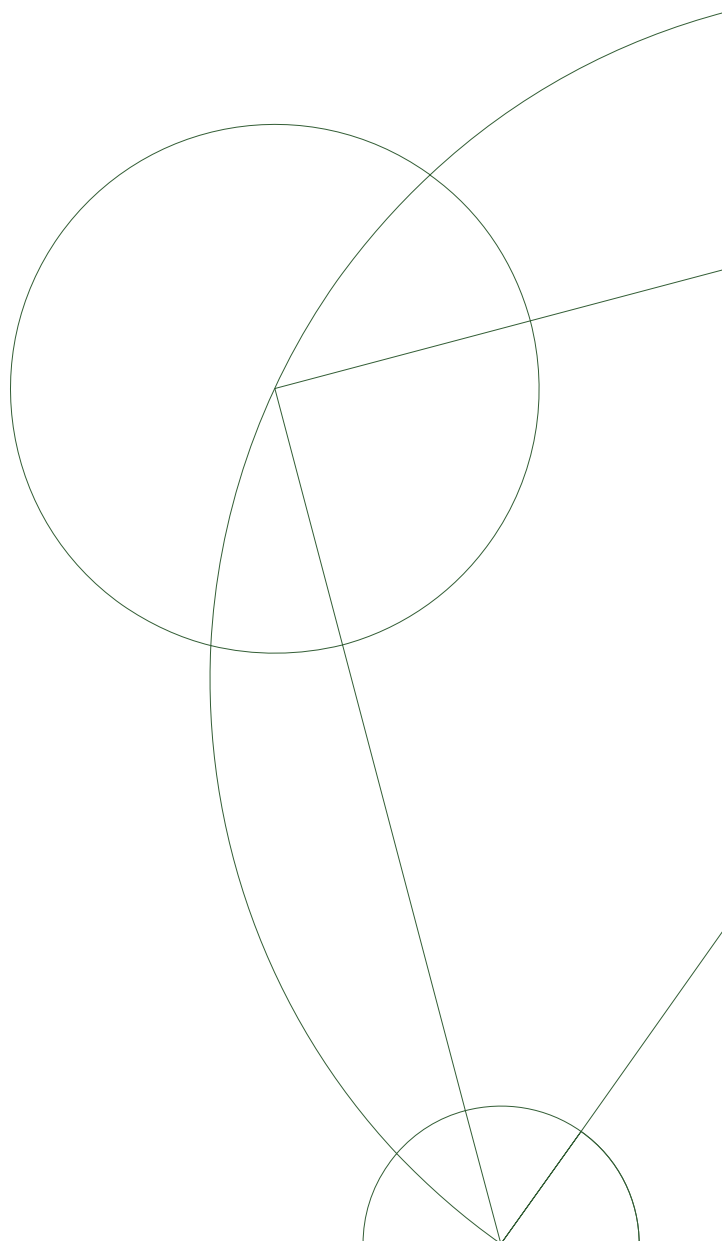
Publication date:
2019

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Hansen, H. O. (2019). Agro- og fødevareindustriens konjunkturer. I J. Sølvér Schou (red.), *Landbrugets økonomi 2018* (s. 57-80). Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet. Landbrugets Økonomi Bind 2018

Landbrugets Økonomi 2018

Landbrugets økonomi 2018

Redaktion: Jesper S. Schou

Opsætning: Elsebeth Vidø

Forfattere:

Kapitel 1: Jakob Vesterlund Olsen, Jens-Martin Roikjer Bramsen, Michael Friis Pedersen,
Jesper S. Schou

Kapitel 2: Henning Otte Hansen

Udarbejdet i henhold til aftalen mellem Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi og Miljø- og Fødevareministeriet om myndighedsberedskab for 2018

Udgivet: februar 2019

Tidligere udgaver i serien Landbrugets økonomi kan findes her:

http://ifro.ku.dk/publikationer/ifro_serier/landbrugets_ekonomi/

ISSN: 1902-0813

Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi

Københavns Universitet

Rolighedsvej 25

1958 Frederiksberg

www.ifro.ku.dk

Indholdsfortegnelse

INDHOLDSFORTEGNELSE	2
FORORD	3
SAMMENFATNING	4
Jordbrugets indtjening, produktion og faktorforbrug	4
Agro- og fødevarerindustriens konjunkturer	6
1. JORDBRUGETS INDTJENING, PRODUKTION OG FAKTORFORBRUG.....	8
1.1 Jordbrugssektoren som helhed.....	8
1.2 Produktionsværdi, priser og produktion	13
1.3 Produktionsomkostninger, faktorpriser og faktorforbrug	15
1.4 Udvalgte produktioner	16
1.5 Særlige forhold i 2018.....	37
1.6 Brugerfamiliernes samlede indkomster	40
1.7 Perspektiver de kommende år	41
1.8 Tabeller for jordbruget opdelt efter driftsform og størrelsesgrupper	44
Referencer	55
2. AGRO- OG FØDEVAREINDUSTRIENS KONJUNKTURER	57
2.1 Udviklingen i de enkelte sektorer	57
2.2 Skal andelsselskaberne stabilisere landmændenes indtjening?	67
Referencer:	79

2. Agro- og fødevareindustriens konjunkturer

Agro- og fødevareindustrien udgør en stor og stigende andel af den værdikæde, som forbinder landbruget og forbrugerleddet. For den vestlige verden under ét gælder det, at værditilvæksten i fødevareindustrien er større end værditilvæksten i landbrugssektoren. Derfor er det naturligt, at udviklingen og konjunkturerne i agro- og fødevareindustrien har en stor interesse.

Konjunkturerne og indtjeningen i den danske agro- og fødevareindustri er afhængig af en række faktorer i et komplekst samspil. Der er i første omgang en række eksterne faktorer, som påvirker udviklingen. Det gælder markeds-mæssige og handelspolitiske forhold, men også klimaet og dyrkningsbetingelser spiller en rolle. Dernæst vil en række strukturelle forhold have betydning. Fusioner, opkøb, alliancer m.m. kan skabe konkurrencemæssige fordele på kortere eller længere sigt. Endvidere er den teknologiske udvikling og innovation af meget stor betydning for flere virksomheder. Endeligt er der adskillige mere specifikke ledelsesmæssige eller strategiske udfordringer, som de enkelte virksomheder står over for.

For den danske agro- og fødevareindustri under ét har indtjeningen og produktionen været relativt stabil gennem de senere år, men dog med betydelige forskelle fra branche til branche og fra virksomhed til virksomhed. Forskellene mellem brancherne kan forklares ud fra ejerskabsform (andel-seje), efterspørgselselasticitet, tiltag og tilpasninger i de enkelte virksomheder, finansiell robusthed samt yderligere konsolidering i sektoren.

2.1 Udviklingen i de enkelte sektorer

Dette afsnit indeholder nærmere analyser af de enkelte sektors økonomiske udvikling, konjunkturer og konkurrenceevne. Analyserne tager primært udgangspunkt i regnskabstal for udvalgte væsentlige virksomheder i sektorerne. Regnskabstallene omfatter virksomheder med betydelige aktiviteter, datterselskaber m.m. i udlandet, hvorfor en væsentlig del af omsætningen og indtjeningen ikke direkte er koblet til de danske forhold.

Mejeriindustrien

Udviklingen i omsætning og resultat for udvalgte mejerier fremgår af tabel 2.1. Som det ses af tabellen, er Arla Foods langt det største mejeri, og målt i både omsætning og resultat er Arla Foods cirka 75 gange større end det næststørste mejeri. Arla Foods står for cirka 90 pct. af mælkeindvejen i Danmark.

Tabel 2.1: Omsætning og resultat for udvalgte danske mejerier (mio. kr.)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Omsætning									
Arla Foods	46.230	49.030	54.893	63.114	73.600	79.125	76.540	71.229	76.915
Thise Mejeri	496	500	541	580	725	864	916	973	998
Nørager Mejeri A/S	204	213	243	230	267	347	339	351	372
Naturmælk	209	227	216	217	242	249	254	319	372
Årets resultat efter skat									
Arla Foods	971	1.268	1.399	1.895	2.236	2.380	2.200	2.650	2.225
Thise Mejeri	8	13	6	16	20	21	30	28	25
Nørager Mejeri A/S	1	-7	2	3	3	5	11	14	-4
Naturmælk	2	2	-2	6	3	1	-5	-3	7

Kilde: Årsregnskaber fra selskaberne

Tabellen viser, at Arlas omsætning steg, og indtjeningen faldt i 2017. Årets omsætning blev 77 mia. kr. sammenlignet med 71 mia. kr. i 2016, svarende til en omsætningsstigning på 8 pct. Arlas resultat for 2017 blev 299 mio. euro (2,2 mia. kr.), svarende til et fald på 16 procent. Arla-indtjeningen (den værdi, som Arla har skabt for hvert kilo mælk leveret af ejerne) blev i 2017 på 2,83 kr. mod 2,30 kr. året før.

Tabel 2.2: Nøgletal for Arla Foods' udvikling i 1. halvår

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Omsætning, mio. kr.	26.663	29.911	35.721	39.774	38.196	36.196	37.226	38.145
Resultat, mio. kr.	612	513	1.048	1.120	865	1.783	835	893
Balance, mio. kr.	32.569	38.319	44.678	48.621	50.504	50.532	48.380	48.010
Soliditet (%)	29	24	25	26	29	32	33	36
Arla-indtjening pr. kg. andelshavermælk	2,71	2,64	2,87	3,30	2,52	2,24	2,67	2,58

Kilde: Årsregnskaber fra Arla Food

Arlas repræsentantskab besluttede på forhånd i 2018 at udbetale hele koncernens nettoresultat for 2018 til andelshaverne. Baggrunden var, dels at selskabets økonomi var relativt stabil, dels at mange af Arlas andelshavere var i en vanskelig finansiell situation på grund af sommerens tørke i Europa.

I starten af 2018 annoncerede Arlas ledelse et såkaldt transformations- og effektiviseringsprogram, hvor målet er at reducere selskabets omkostninger med 400+ mio. euro. I første halvår 2018 leverede programmet et positivt bidrag på 9,5 mio. euro, og for hele 2018 forventes et positivt bidrag på mindst 50 mio. euro.

Arla Foods Ingredients (AFI) er stadig Arlas mest lønsomme del af forretningen.

Danmarks næststørste mejeri, Thise Mejeri, havde 2017 en omsætning på knap 1 mia. kr. og et overskud på 25 mio. kr. Thise Mejeri blev grundlagt i 1988, og de seneste årtiers vækst er i væsentligt omfang sket i en strategisk alliance med Coop. Samarbejdet omfatter nu mere end 175 produkter. Derudover er der også en betydelig eksport, primært inden for Europa.

Kødindustrien

Kødindustrien er meget koncentreret med få store virksomheder, som står for langt størstedelen af omsætningen, jf. tabel 2.3.

Tabel 2.3: Omsætning og resultat for virksomheder inden for den danske kødindustri (mio. kr.)

Omsætning	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Svineslagterier										
Danish Crown	44.757	45.211	51.754	56.462	58.164	58.029	59.556	60.038	62.024	60.892
Tican	3.705	4.001	4.376	4.687	5.051	5.158	4.898	6.254	4.996	
SB Pork A/S	891	1.087	1.311	1.550	1.940	2.037	1.985	2.191	2.196	
Fjerkræslagterier										
HK Scan Denmark	1.579	1.625	1.637	1.509	1.625	1.482	1.268	1.254	1.274	
Danpo A/S	1.279	1.472	1.583	1.771	1.784	1.813	1.817	1.809	1.911	
Øvrig kødindustri										
Skare Meat Packers	973	1.076	1.037	1.078	1.105	1.105	939	946	1.002	
Stryhns	624	625	612	540	571	570	608	623	695	
Atria Danmark			291	312	356	362	405	432	454	
Årets resultat	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Svineslagterier										
Danish Crown	1.164	1.648	1.762	1.732	1.583	1.656	1.821	1.639	2.022	1.361
Tican	89	157	238	143	100	49	-32	34	-33	
SB Pork A/S	0	-38	-77	-30	-24	8	28	7	-31	
Fjerkræslagterier										
HK Scan Denmark	-16	13	-65	21	67	-80	-62	-103	-99	
Danpo A/S	-35	55	63	52	52	50	63	22	46	
Øvrig kødindustri										
Skare Meat Packers	17	4	-18	-16	7	7	-44	-22	-70	
Stryhns	23	22	5	5	21	29	35	42	32	
Atria Danmark	26	28	22	18	21	21	22	11	13	

Anm:

Tican: Indtil 2016: Tican amba. Fra og med 2016: Tican A/S. 2016-regnskabet indeholder 15 måneder.

HK Scan Denmark: Tidligere: Rose Poultry

Danish Crown og Skare Meat Paackers: Driftsårsregnskaber

Kilde: Årsregnskaber fra selskaberne

Danish Crown er langt den største aktør i denne sektor, idet virksomheden står for cirka 90 pct. af omsætningen blandt de virksomheder, som er vist i tabel 2.3. Tabel 2.4 viser således udviklingen i centrale økonomiske nøgletal for Danish Crown-koncernen i perioden 2010/11-2017/18.

Tabel 2.4: Centrale nøgletal for Danish Crown-koncernen

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Nettoomsætning, mio. kr.	51.754	56.462	58.164	58.029	59.556	60.038	62.024	60.892
Resultat af primær drift, mio. kr.	2.029	2.005	2.018	1.995	2.403	2.167	1.923	1.742
Årets resultat, mio. kr.	1.762	1.732	1.583	1.656	1.821	1.639	2.022	1.361
Balance, mio. kr.	23.953	25.522	24.725	27.015	26.775	25.257	24.433	27.980
Egenkapital, mio. kr.	5.391	5.797	5.962	6.423	7.172	6.897	7.611	7.540
Soliditetsgrad, pct. *	26,9	24,7	26,2	23,8	26,8	27,3	31,2	26,9
Andelshaverleverancer, mio. kg	1.450	1.373	1.324	1.317	1.330	1.279	1.229	1.276
Samlet restbetaling, mio. kr.	1.394	1.274	1.229	1.218	1.425	1.295	1.437	1.070
Antal andelshavere	9.577	9.031	8.552	8.278	8.020	7.605	7.116	6.830
Heltidsansatte medarbejdere, ultimo			24.066	23.034	23.764	25.876	25.956	27.921

Kilde: Årsregnskaber fra Danish Crown

Danish Crowns omsætning i regnskabsåret 2017/18 faldt, trods opkøb i løbet af året, fra 62 mia. kr. til 61 mia. kr.

Årets overskud blev på 1.361 mio. kroner. Det var et fald på 151 mio. kroner i forhold til 2016/17, når der korrigeres for særlige poster. Danish Crown betegnede selv resultatet som utilfredsstillende. Der blev udbetalt 1.070 mio. kr. i restbetaling. Det svarer til 83 øre i gennemsnit pr. kilo gris, mens so- og kreaturandelshaverne får henholdsvis 73 øre og 100 øre i gennemsnit pr. kilo. Restbetalingen fra Danish Crown bliver både for svine- og kreaturandelshavere den laveste i hele ni år.

Danish Crown forklarer selv den relativt lave restbetaling med en løbende højere notering, end markedet berettigede til, hvilket skete på baggrund af den dårlige økonomi blandt svineproducenterne. Samtidig reducerede Danish Crown konsolideringen til et minimum i år for at sende så mange penge som muligt ud til andelshaverne.

Det utilfredsstillende resultat forklares primært med problemer med datterselskabet Tulip i Storbritannien, og sekundært tab på det tyske marked, som har været i ubalance.

Problemerne i Tulip skyldes to forhold: Dels har selskabet ikke været i stand til at sælge alle dele af de slagtede engelske grise godt nok. Dels har produktionsomkostningerne været for høje, hvorfor selskabet har iværksat en gennemgribende spareplan, hvor målet er at reducere omkostningerne med over 200 mio. kr. allerede i regnskabsåret 2018/19.

Problemerne i Tyskland skyldes blandt andet en stor slagterikapacitet og faldende antal grise. Resultatet har været høje priser for at tiltrække tilstrækkeligt antal grise. Derudover har de to største tyske slagterier, Tönnies og Westfleisch, planlagt slagteriudvidelser, hvilket kan skærpe problemerne. En kamp om de tyske slagtesvin kan således presse noteringerne i vejret og lægge yderligere pres på Danish Crowns konkurrenceevne og målet om de 60 øre pr. kg: Danish Crown annoncerede i 2015 et strategiske mål om i 2021 at give ejere 60 øre ekstra pr. kg i afregning i forhold til den gennemsnitlige europæiske afregning. I forbindelse med offentliggørelsen af 2017/18-regnskabet blev målet udskudt til 2023.

Kina har efterhånden fået en meget stor betydning for Danish Crown. I foråret 2018 begyndte man at bygge selskabets første forædlingsfabrik i Kina. Fabrikken er på 17.000 kvadratmeter, og den er bygget til årligt at kunne producere op til 14.000 tons forædlede produkter til først og fremmest de over 80 mio. mennesker, der bor i Shanghai-området. Samtidig har Danish Crown et samarbejde med Alibaba Group, hvor der er en aftale om salg og markedsføring af Danish Crown-produkter på den digitale platform T-Mall. Aftalen omfatter ugentlige leverancer på 250 tons grisekød fra Danish Crowns fabrik i Kina, og den har en værdi på minimum 2,3 milliarder kroner.

Danish Crowns engagement i Kina skal ses i sammenhæng med udviklingen i Kinas fødevaremarked. For det første er der en stor vækst i e-handlen, hvor forbrugere køber varerne og får dem leveret derhjemme få timer senere. For det andet er der en udvikling væk fra at købe fersk kød på de såkaldte "wet markets" til at købe detailpakkede produkter i supermarkederne. For det tredje er der en tendens i retning af mere udespisning.

Det andet store slagteriselskab, Tican A/S, blev i 2016 endeligt overtaget af den tyske fødevarekoncern, Tönnies (Se også Landbrugets Økonomi 2016). Tican a.m.b.a. består imidlertid som et dansk ejet andelsselskab, men ændrede efterfølgende navn til Dangris a.m.b.a. Selskabets funktion er at være et leverandørselskab, som formelt står for leveringen af grise til Tönnies (Tican og SB Pork). Omkring halvdelen af de grise, som slagtes hos SB Pork og Tican, kommer fra Dangris – den anden halvdel kommer fra direkte aftaler mellem svineproducent og slagteri.

Tican Fresh Meat og SB Pork, begge ejet af den tyske Tönnies-koncern, giver nu overskud på de danske slagterier. De to slagterier er nu blevet lagt sammen.

HKScan Denmark (tidligere Rose Poultry) blev i 2010 solgt til den finske koncern HKScan. HKScan er blandt Europas ti største kødselskaber og har finske og svenske landmænd som hovedaktionærer. HKScan Denmark har i de seneste fire år været inde i en negativ økonomisk udvikling, og selskabet har været hårdt ramt af Ruslandskrisen. Selskabet betragter sig som værende i den tidlige fase af en strategiske transformation og turnaround-proces, og der er planlagt eller gennemført en række tiltag med henblik på at rette op på udviklingen.

Det andet store fjerkræslagteri er Danpo (tidligere: Lantmännen Danpo). I 2013 blev Danpo, svenske Kronfågel og norske Cardinal Foods slået sammen til én stor nordisk koncern inden for fjerkræsektoren, Scandi Standard. Dette selskab opererer på tværs af de skandinaviske lande, og det danske marked er koncernens største målt i omsætning efterfulgt af Sverige. Den danske del, Danpo, har en eksportandel på godt 50 pct. Selskabet har også en betydelig satsning på økologiske kyllinger og fritgående kyllinger.

Drikkevareindustrien

Drikkevareindustrien domineres af bryggerierne, hvor Carlsberg er langt den største virksomhed. Efter fusionen mellem de to store bryggerier, AB InBev og SABMiller, er Carlsberg nu verdens tredjestørste bryggeri.

Tabel 2.5 Omsætning og resultat for danske bryggerivirksomheder (mio. kr.)

Netto-omsætning	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Carlsberg	59.944	59.382	60.054	63.561	66.468	66.350	64.506	65.354	62.614	61.808	
Royal Unibrew	4.179	3.816	3.775	3.431	3.430	4.481	6.065	6.032	6.340	6.384	
Harboes											
Bryggeri A/S*	1.371	1.545	1.525	1.321	1.411	1.344	1.420	1.371	1.377	1.431	1.338
Vestfyen	165	190	184	183	210	227	230	211	188	194	187
Resultat											
Carlsberg	3.193	4.167	5.960	5.692	6.245	5.949	4.938	-2.926	4.857	2.065	
Royal Unibrew	-484	47	278	351	373	480	624	711	784	831	
Harboes											
Bryggeri A/S*	20	26	43	51	39	3	11	24	35	32	0
Vestfyen	-4	3	5	6	4	4	2	3	2	1	-2

Kilde: Årsregnskaber fra selskaberne

Carlsberg omsatte for 61,8 mia. kroner i 2017, hvilket var et fald på godt 1 pct. i forhold til året før.

Carlsberg opjusterede to gange i 2018 forventningerne til årets resultat. Årsagerne var dels en varm sommer, dels effekterne af selskabets effektiviseringsprogram "Funding the Journey". Formålet var at gøre bryggeriet rentabelt igen og skaffe indtjening til dets ejere. Planen skulle bruges til at finansiere tiltagene i syvårsstrategien Sail '22. Et at de umiddelbare mål var at forbedre de senere års indtjening, som havde været næsten konstant.

"Funding the Journey" har over de seneste tre år sparet Carlsberg for 2,3 mia. kroner. 2.000 medarbejdere er blevet afskediget.

Danmarks og Nordens næststørste bryggeri, Royal Unibrew, forbedrede sit resultat yderligere i 2017. Omsætningen blev på 6,4 mia. kr. Dermed har der været ni år i træk med forbedret resultat efter det store underskud i 2008. Efter selskabets økonomiske krise i 2008 har det fulgt en strategi som en regional bryggerivirksomhed med stærke lokale brands.

2018 har udviklet sig positivt, og selskabet har opjusteret sine forventninger fire gange i løbet af året. Den positive udvikling skyldes dels en varm sommer, dels gode resultater fra opkøbet af virksomheder i Italien og Spanien.

Brød-, mel- og kagesektoren

Brødsektoren har generelt haft et dårligt år, når det gælder indtjening. Både Schulstad og Kohberg havde underskud i 2017. Selskaberne påpeger en række forklaringer på den dårlige indtjening: Et faldende marked for friskindpakket brød, stigende forbrugerpræferencer for frisk uindpakket brød, mere private labels, intensiv konkurrence på brødmarkedet samt detailkæders fokus på indkøbspri- ser. Ingen af de to store brødselskaber anser det seneste resultat som tilfredsstillende.

Tabel 2.6: Omsætning og resultat for virksomheder i den danske brødsektor (mio. kr.)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Nettoomsætning								
Brød								
Lantmännen Unibake DK ¹	1.273	1.157	926	911	888	936	940	990
Lantmännen Schulstad ²	918	916	896	884	863	829	893	921
Kohberg Brød	807	867	836	1008	997	945	942	928
Lagkagehuset	173	249	315	407	478	552	664	781
Mel								
Lantmännen Cerealía	783	902	866	840	752	678	668	663
Valsemøllen	428	533	519	527	511	513	543	537
Kager med mere								
Kelsen Group ⁴	882	989	1051	442	870	911	1.007	986
Bisca A/S	508	487	444	458	418	375	350	339
Dan Cake	581	630	620	642	722	774	846	866
Resultat efter skat								
Brød								
Lantmännen Unibake DK ¹	-20	-49	-21	-28	-13	-12	18	6
Lantmännen Schulstad	31	-12	48	-1	27	4	6	-10
Kohberg Brød ²	33	3	-4	24	9	2	-28	-6
Lagkagehuset	5	13	10	14	21	38	38	10
Mel								
Lantmännen Cerealía	-142	-22	-43	-26	-13	-6	-8	10
Valsemøllen	17	15	13	13	20	18	16	18
Kager med mere								
Kelsen Group ⁴	54	71	74	23	140	115	130	234
Bisca A/S ³	12	-12	10	20	19	22	39	28
Dan Cake	29	20	9	13	30	41	43	67

Anm.:

Lantmännen Unibake DK: Tallene for 2011 er ikke direkte sammenlignelige med foregående år pga. omstrukturering af selskabet Kohberg Brød A/S, Kohberg Bakery Group A/S og Kohberg Foodservice A/S blev fusioneret i 2013. Tallene for 2012 og 2013 er derfor ikke direkte sammenlignelige med tal før 2012.

Bisca: Databrud mellem 2010 og 2011

Kelsen: Data for 2013 omfatter kun 7 måneder

Kilde: Årsregnskaber fra virksomhederne

Lagkagehuset fortsætter med at vokse kraftigt. Lagkagehuset tilhører gruppen af luksusbagere eller håndværksbagere, som distancerer sig fra de større etablerede brød- og bagerivirksomheder. Lagkagehuset er et 100 pct. ejet datterselskab af moderselskabet Danish Bake A/S og indgår i koncernregnskabet for Cidron HoldCo ApS.

Lagkagehuset har en ekspansiv strategi med løbende udrulning af nye butikker. Alene i 2017 åbnede selskabet 15 nye butikker.

Sukkerindustri

I 2009 blev Danisco Sugar overtaget af det tyske selskab Nordzucker. Samtidig skiftede Danisco Sugar navn til Nordic Sugar. Nordic Sugar består i dag af dels sukkeraktiviteter i Danmark, dels ejerskab af en række udenlandske dattervirksomheder med sukkeraktiviteter.

Tabel 2.7: Økonomiske nøgletal for Nordic Sugar (mio. kr.)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Nettomsætning	3.354	3.527	3.499	3.467	3.188	2.546	3.142	2.647
EBIT	172	492	619	585	251	-5	245	245
Årets resultat	234	417	490	494	222	62	195	269
Aktiver	3.940	3.975	3.895	4.095	3.543	3.292	2.993	2.893
Egenkapital	1.673	2.101	2.351	2.355	2.277	2.088	2.262	2.327

Kilde: Årsregnskaber fra selskabet

Nordic Sugar havde i 2017/18 en omsætning på 2,7 mia. kr. og et resultat på 269 mio. kr. Som det ses, var der tale om en betydelig nedgang i omsætningen men en stigning i overskuddet. Resultatet er dårligere end forventet, og det forklares med et udfordrende marked efter ophør af sukkermarkedsordningerne. Selskabets forsknings- og udviklingsaktiviteter er især fokuseret på økologiske sukkerprodukter.

Grovvaresektoren

Efter et par årtier med indenlandsk strukturtilpasning og konsolidering består grovvaresektoren i dag af to væsentlige virksomheder, DLG og Danish Agro, jf. tabel 2.8.

Tabel 2.8: Omsætning og resultat for en række danske grovvarevirksomheder (mio. kr.)

Omsætning	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
DLG**	37.589	34.138	39.364	40.842	48.532	59.103	58.396	52.133	49.028	49.056
Danish Agro	3.468	2.980	13.347	15.833	17.600	25.128	24.136	28.476	31.548	31.440
Vestjyllands										
Andel	1.189	1.059	1.390	1.777	1.929	1.846	1.754	1.810	1.981	2.100
Brdr. Ewers A/S	854	757	836	1.072	1.117	1.275	1.168	1.407	1.527	1.515
Aller Mølle A/S	388	236	222							
NAG*	144	128	164	158	203	192	193	183	171	188
Resultat efter skat	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
DLG**	176	180	282	391	419	421	-164	507	570	575
Danish Agro	72	71	250	237	247	241	271	302	356	314
Vestjyllands										
Andel	32	41	74	78	71	103	103	112	133	94
Brdr. Ewers A/S	24	15	22	28	30	31	23	49	48	39
Aller Mølle A/S	-2	-12	-2							
NAG*	-3	3	6	5	3	2	5	4	6	5

*Driftsårstal: 2015 = 2015/2016 etc.

** DLG's tal for 2014-16 følger den internationale standard, IFRS. Tallene for de øvrige år er udarbejdet efter årsregnskabsloven

Kilde: Årsregnskaber fra selskaberne

I 2018 solgte DLG Kongskildes industri- og korndivision til kapitalfonden Green Park Partners. Dermed satte DLG punktum for en omfattende strategi om at fokusere på kerneforretningen med i alt 13 frasolgte virksomheder. Med salget af Kongskilde har DLG således fuldført sin plan om at frasælge de af koncernens virksomheder, der ikke er en del af kerneforretningen. Resultatet er bl.a. blevet en slanket virksomhed med en nedgang i omsætningen på ca. 10 mia. kr., men med et bedre økonomisk resultat.

Med de gennemførte frasalg og fokus på kerneområderne vil DLG nu afsøge markedet for at generere yderligere vækst gennem større strategiske investeringer i de kommende år.

Danish Agro har i de senere år opkøbt aktiviteter, som ikke direkte ligger inden for de hidtidige kerneområder. Danish Agro blev således medejer af DanBred, som er de danske svineproducenters avlssystem. Danish Agro begrundet ejerskabet med øget konkurrenceevne og internationalisering, og at genetik passer fint ind i Danish Agros internationaliseringsstrategi. Opkøbet kan også ses i forlængelse af, at en sammenhængende værdikæde er en vigtig del af DanBreds nye forretningsmodel. Derudover har Danish Agro også øget aktiviteterne inden for landbrugsmaskinhandel i Danmark og i udlandet.

Markfrøvirksomheder

Tabel 2.9: Omsætning og resultat for danske markfrøvirksomheder (mio. kr.) på niveau med forventningerne.

Nettoomsætning	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
DLF-Seeds	2.001	2.146	2.290	2.601	3.325	3.391	3.565	3.527	4.325
DSV Frø DK	146	175	133	160	173	176	199	195	249
Resultat efter skat	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
DLF-Seeds	31	44	140	80	99	79	125	148	175
DSV Frø DK	-6	7	1	1	2	4	3	4	9

Kilde: Årsregnskaber fra selskaberne

DLF Seeds (tidligere DLF-TRIFOLIUM), som er Danmarks største kløver- og græsfirmas med ca. 80 pct. af den indenlandske produktion, ca. 50 pct. af det europæiske marked og 20 pct. af det globale marked, fik i 2017/18 en rekordomsætning på 4,3 mia. kr. mod 3,5 mia. kr. året før. Resultatet efter skat blev på 175 mio. kr.

DLF Seeds underskrev i 2018 en købsaftale om overtagelse af PGG Wrightson Seeds, der er det førende frøelskab på den sydlige halvkugle, med base i New Zealand. Købsprisen var 1,8 mia. kr. og forøgede selskabets omsætning med næsten 2 mia. kr.

Til delvis finansiering af opkøbet har DLF Seeds udstedt hybridobligationen, som forventes at få en størrelse på op til 100 mio. euro med en løbetid 1000 år efter udstedelsesdatoen og med den første mulige indfrielse efter fire år. Hybridobligationen vil blive opgjort som egenkapital og vil derfor styrke kapitalstrukturen og balancen for det nye kombinerede selskab.

Fødevareingrediens- og biotekindustrien

Fødevare- og ingrediensindustrien domineres af nogle få store og meget internationalt orienterede selskaber.

Tabel 2.10: Omsætning og resultat for danske fødevarer ingrediens- og biotekvirksomheder (mio. kr.)

Omsætning	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Novozymes	8448	9724	10.510	11.234	11.746	12.459	14.002	14.142	14.531
Chr. Hansen Holding A/S	4.111	4.735	5.205	5.504	5.632	6.397	7.061	7.911	8.193
Dupont Nutrition Bioscience	2.795	3.226	3.110	1.978	3.279	3.346	3.422	3.615	3.465
CP Kelco	1.417	1.200	2.447	1.307	1.303	1.417	1.855	1.916	1.654
Årets resultat efter skat									
Novozymes	1.194	1.614	1.828	2.016	2.201	2.525	2.825	3.050	3.120
Chr. Hansen Holding A/S	143	884	978	1.042	985	1.211	1.367	1.668	1.704
Dupont Nutrition Bioscience	2.361	2.361	818	1.631	579	489	233	3.729	-231
CP Kelco	-24	-34	161	336	-26	184	67	194	182

Kilde: Årsregnskaber fra selskaberne

Der er generelt tale om selskaber med stor vækst og et relativt stort overskud i forhold til omsætningen

Stivelsesindustri

Den danske stivelsesindustri domineres af de to andelsselskaber, KMC og AKV-Langholt.

Tabel 2.11: Omsætning og resultat for danske kartoffelmelsvirksomheder (mio. kr.)

Nettoomsætning	09/10	10/11	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17	17/18
KMC	677	883	944	936	1.090	1.095	1.191	1.483	1.622
AKV Langholt	111	105	127	150	166	177	183		
Resultat efter skat	09/10	10/11	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17	17/18
KMC	-35	103	140	90	109	76	111	134	136
AKV Langholt	4	26	42	41	38	30	31	37	43

Kilde: Årsregnskaber fra selskaberne

Både KMC og AKV-Langholt har udvidet arealerne med kartofler, hvilket er et resultat af gode afsætningsmuligheder og en god driftsøkonomi.

KMC er primært et udviklings- og salgsselskab, der sørger for at afsætte kartoffelstivelse fra de tre andelsejede kartoffelmelsfabrikker i Karup, Brande og Toftlund. KMC har dog også selv fabrikker, dels en fabrik, der producerer kartoffelflager og kartoffelgranulat til for eksempel chips, dels en fabrik, der producerer modificeret stivelse og andre ingredienser til fødevarerindustrien baseret på kartoffelmel.

Den danske kartoffelstivelsessektor blev udsat for et betydeligt pres, da man i EU vedtog at fjerne støtten til stivelsesproduktionen fra 2012. For KMC alene betød det et årligt tab på 88 mio. kr. Derfor udarbejdede og fulgte KMC herefter en tosidet strategi baseret på både effektivitet og højværdiproduktion.

KMC's strategiplan er i vid udstrækning lykkedes: Målet for 2020 er således allerede nået, når det gælder vækst, og der har været en markant udvikling af nye produkter, nye anvendelsesområder, kunderettede produkter m.m.

Handel med pelsskind

Pelsdyravlernes skindprodukter bliver næsten fuldt ud afsat via København Fur. København Fur aftager ca. 98 pct. af de danske pelsskind, men derudover afsættes også skind fra en række andre lande. Ca. 30 pct. af afsætningen er importerede skind.

Der holdes fem auktioner i hver salgssæson, som strækker sig fra januar til september, hvor de sidste skind sælges. Der er mellem 400 og 800 købere fra hele verden under hver auktion. 98 pct. af produktionen går til eksport.

Tabel 2.12: Nøgletal for København Fur (mio. kr.)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Totalomsætning	5.029	4.025	7.117	8.082	10.570	13.322	8.072	10.874	6.311	7.414
Auktionsomsætning	4.574	3.637	6.521	7.445	9.778	12.312	7.385	9.962	5.698	6.726
Nettoomsætning	455	398	596	641	810	1.010	687	912	613	688
Årets resultat	133	81	252	269	371	432	135	186	3	125
Eksport	4.906	3.902	6.945	7.921	10.418	12.927	7.888	10.636	6.166	
Egenkapital	623	592	756	829	993	1.164	1.002	1.131	1.081	1.192
Soliditet (%)	68	59	71	58	48	47	44	46	39	40
Antal solgte skind (mio. stk.)	18,6	18,8	20,3	19,7	21	22	24,2	29,8	25,7	28,4
Eksportomsætning, pct. (auktion)	97,5	96,9	99,3	99,4	99,0	100	99,0	99,0	98,9	
Eksportomsætning, pct. (koncern)	97,5	96,9	97,6	98,0	98,0	97	98,0	97,0	97,7	
Antal årsværk	340	337	339	340	354	386	424	477	488	486

Kilde: Årsregnskaber fra selskabet

2.2 Skal andelsselskaberne stabilisere landmændenes indtjening?

Tørken i 2018 har aktualiseret debatten om, hvorvidt og hvordan landmændenes indkomst kan stabiliseres eller udjævnes. De senere års liberalisering af EU's landbrugspolitik og flere fødevarekriser har også øget prisudsvingene og dermed også indkomsterne.

Andelsselskaberne har generelt en langt mere stabil indtjening end landmændene. Landmændene er stødpuden og tager typisk de udsving, som markedet skaber. Andelsselskaberne udjævner dog landmændenes salgspriser en del, men spørgsmålet er, om andelsselskaberne skal påtage sig en større rolle og sikre deres medlemmer en mere stabil indtjening.

Udgangspunktet er, at andelsselskabernes egenkapital og soliditet generelt er lille, og det giver dem begrænsede muligheder for at give en væsentlig indkomstudjævning. Dertil kommer, at flere andre forhold gør det problematisk for andelsselskaberne at tage en større del af udsvingene.

Der har været betydelige udsving i landbrugets priser og indtjening i de senere år. Deregulering og liberalisering af EU's landbrugspolitik har medført, at landbrugsmarkedene i EU er blevet mere afhængige af verdensmarkedet, og den tidligere markedsbeskyttelse og prisstabilisering i EU's markedsordninger er nu næsten helt fjernet.

Samtidig hermed har fjernelse af produktionskvoter gjort det muligt at øge produktionen, hvilket også kan have skabt en yderligere kilde til markedsustabilitet.

Endeligt har tørken i 2018 gjort spørgsmålet om indkomststabilisering og -udjævning i landbruget endnu mere aktuelt.

Stabilisering kan principielt opdeles på to typer:

For det første kan markederne stabiliseres. Dette vil primært sige, at priserne stabiliseres, enten via politiske instrumenter eller via tiltag i værdikæden, herunder via andelsselskaberne.

For det andet kan indkomsterne stabiliseres, hvilket kan gøres på flere måder. Ofte vil en prisstabilisering alene medføre en indkomststabilisering, omend der også er eksempler på, at svingende priser kan stabilisere indkomsterne, jf. Kings lov. Derudover kan staten udjævne indkomsterne gennem særlige kriseordninger, omkostningslættelser m.m.

Endeligt kan andelsselskaberne også stabilisere indkomsterne ved at øge overskudsdeklareringen i perioder med lav indkomst i landbruget.

I dette kapitel undersøges især, hvordan andelsselskaberne kan bidrage til at stabilisere og udjævne landmændenes indkomst – set i lyset af den meget lave indkomst i 2018 og i lyset af meget svingende indkomster i det seneste årti.

Hvorfor er indkomststabilisering nødvendig?

Store udsving i landmændenes indkomst fra år til år kan opstå af flere årsager:

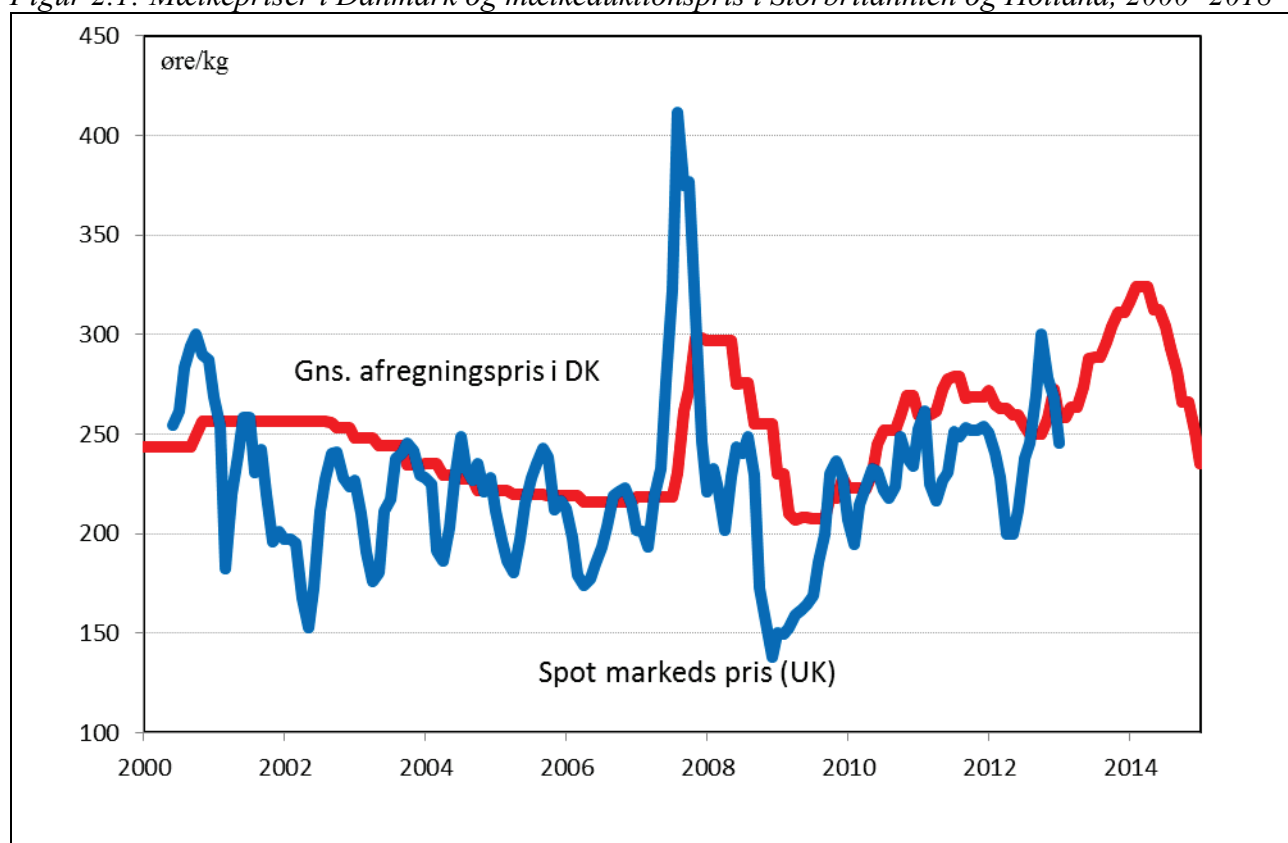
For det første kan vejret og klimaet generelt – herunder især tørke – være en væsentlig kilde til manglende indkomst. Tørken i 2018 er et tydeligt eksempel herpå. Med udsigt til endnu mere ekstremt vejr som følge af klimaforandringerne, er der risiko for, at udsvingene i planteproduktionen bliver større fremover. Mulighederne for yderligere vanding af landbrugsarealerne er begrænsede, og forædling af mere tørkeresistente sorter kan næppe fremover forhindre større udsving i høsten fra år til år.

Udsving i landmændenes indkomst kan også skyldes svingende priser, som kan opstå af flere årsager. Prisvariationer (prisfald) kan også opstå som følge af alvorlige husdyrsygdomme. Udbrud af fx mund- og klovesyge eller afrikansk svinepest kan medføre markante prisfald på fx okse- og svinekød.

Prisvariationer kan nu i højere grad skyldes internationale markedsforhold, idet EU's indre marked nu ikke mere er så beskyttet over for et relativt turbulent verdensmarked. Derudover kan fjernelse af kvoter på mælk, sukker og kartoffelstivelse sammenholdt med lavere handelsbeskyttelse yderligere medføre øget volatilitet.

Figur 2.1 viser, at mælkepriserne var relativt stabile frem til 2007, hvorefter både fødevarekriser, internationale markedsforhold og en mindre beskyttelse af EU's indre marked har medført langt større prisudsving over tiden.

Figur 2.1: Mælkepriser i Danmark og mælkeauktionspris i Storbritannien og Holland, 2000- 2018

Note:

DK = Gennemsnitlig dansk afregningspris til landmænd inkl. efterbetaling

Spotpris: 2000-2012: Spotpris i Storbritannien

2013-: Spotpris i Holland

Kilder: Landbrug & Fødevarer (flere årgange), AHDB (2018) og CIAL (2018)

Figuren viser, at de danske mejerier i vid udstrækning afbøder de betydelige prisvariationer, der ellers findes på verdensmarkedet.

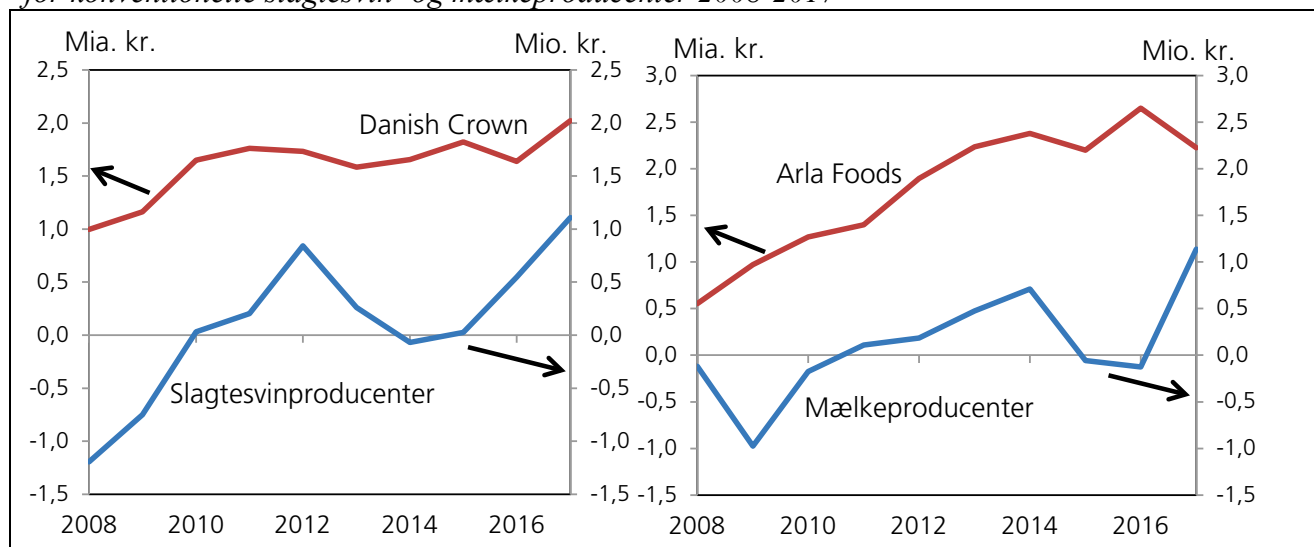
Figuren illustrerer også virkningerne af den handelsliberalisering, deregulering og markedsorientering, som EU's mælkesektor sammen med andre landbrugssektorer har været igennem i de seneste årtier.

Udsving: Landbrug og andelsselskaber

Det er også kendetegnende, at udsving i primærlandbrugets konjunkturer, priser og indtjening kun i begrænset omfang slår igennem i agro- og fødevarerindustrien. Primærlandbruget er i vid udstrækning en “stødpude”, som tager udsvingene, både de positive og de negative, mens udsvingene er langt mindre i de tilknyttede og oftest landmandsejede andelsselskaber.

Andelsselskaberne har således ikke i væsentligt omfang tilpasset deres overskudsdeling til indtjeningen i landbruget – hvilket næppe heller har været hverken hensigten, formålet eller ønskeligt.

Figur 2.2: Danish Crowns og Arla Foods’ nettoresultat efter skat og gennemsnitligt nettoudbytte for konventionelle slagtesvin- og mælkeproducenter 2008-2017

Kilder: Danish Crown (flere årgange), Arla Foods (flere årgange) og Danmarks Statistik (2018a)

Figur 2.2 viser således tydeligt, at mens resultaterne i både Danish Crown og Arla Foods er relativt stabile år for år, er der langt større variation i andelshavernes indtjening. Det skal bemærkes, at Arla Foods’ stigende indtjening også er et resultat af fusioner og dermed en større råvaremængde.

Det er givet, at både finanskrisen, øget markedsustabilitet og lempelser i leveringspligten har skærpet bankernes krav til egenkapital i andelsselskaberne. Omvendt har også nogle år med dårlig indtjening lagt et pres på andelsselskaberne for at øge udlodning, efterbetaling og salgspriser til landmændene.

Vigtige hensyn i andelsselskaberne

Andelsselskaberne står over for to vigtige hensyn, når det gælder fordeling af overskud mellem andelshavere og andelsselskab:

På den ene side skal der opbygges en tilpas stor egenkapital, så der kan foretages nødvendige investeringer i effektiviseringer, innovation, opkøb m.m. for at sikre virksomhedens fortsatte internatio-

nale konkurrenceevne til gavn for andelshaverne. Der skal også være en tilstrækkelig egenkapital for at sikre billige lånemuligheder og for at kunne udligne de markeds- og konjunkturudsving, der altid kan forekomme.

På den anden side er andelsselskabernes økonomi helt afhængig af fortsatte leverancer fra deres medlemmer. En for stærk egenkapitalopbygning på bekostning af landmændenes salgspriser kan derfor medføre faldende råvareleverancer, yderligere overkapacitet, faldende effektivitet, manglende udnyttelse af stordriftsfordele m.m., som dermed skader både andelsselskab og andelshavere.

Hensyn til kreditorer

Andelsselskaberne må nødvendigvis tage hensyn til deres kreditorer og til kreditværdigheden: Hvis egenkapitalen i et selskab er lille i forhold til balancen, vil det alt andet lige være dyrere at optage lån.

De knap 30 største landmandsejede andelsselskaber i Danmark havde i 2017 tilsammen en rentebærende gæld på ca. 50 mia. kr. Derfor er det af stor betydning, at andelsselskaberne opretholder en god kreditværdighed. En merrente på fx 2 procentpoint medfører en årlig merrenteomkostning på 1 mia. kr. Til sammenligning havde de samme landmandsejede andelsselskaber i 2017 et samlet nettoresultat efter skat på ca. 6 mia. kr.

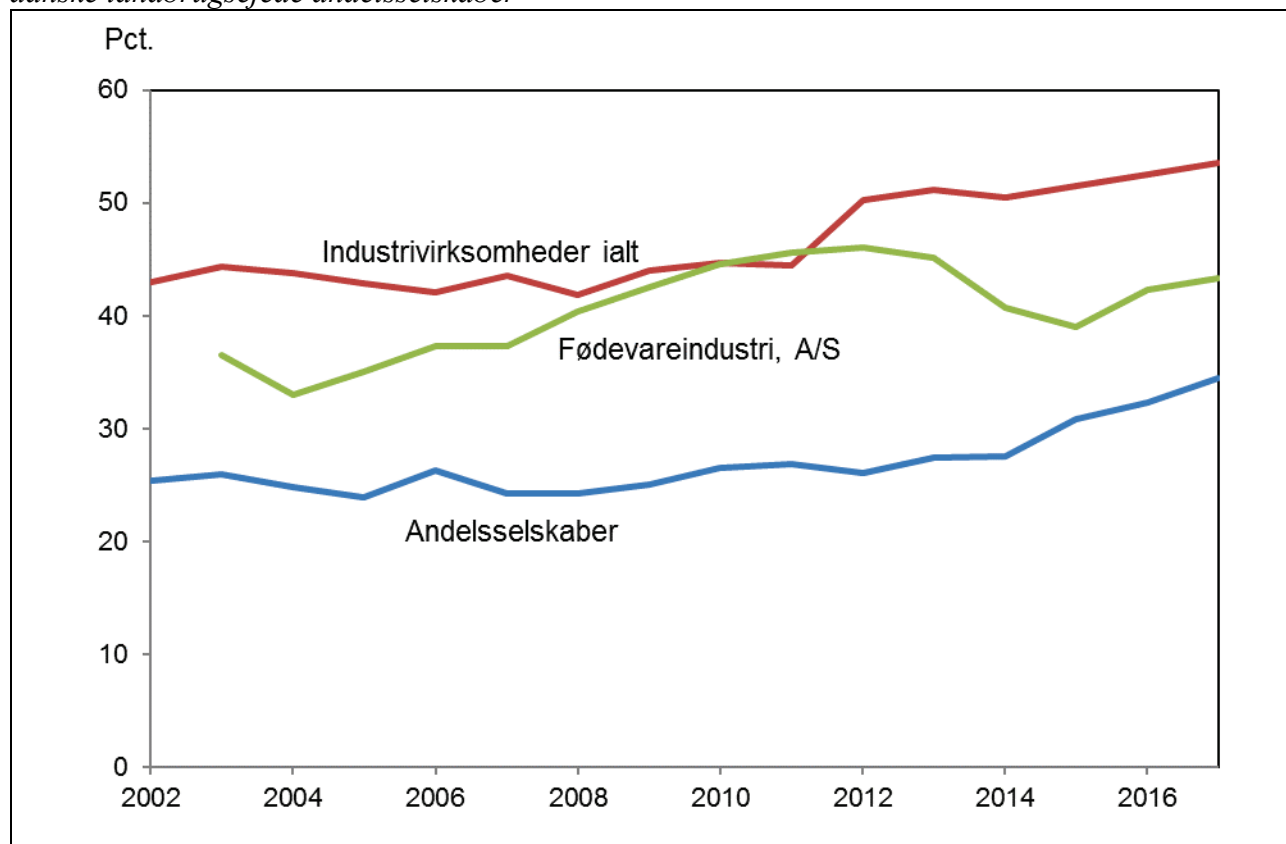
Koblingen mellem bankers lånevilkår (rentesats) og andelsselskabernes tilbagebetalingsevne (soliditetsprocent) er åbenlys, og i flere tilfælde er netop en given soliditetsprocent en direkte betingelse i bankers långivning.

Andelsselskabers soliditet

En virksomheds kapitalberedskab og finansielle stødpude kan ses ud fra egenkapitalens relative størrelse, som ofte vises ved hjælp af soliditetsgraden. Soliditetsgraden er egenkapitalen i procent af balancen.

Generelt gælder det, at soliditetsgraden i andelsselskaber i den danske agro- og fødevareindustri er relativt lav i forhold til egenkapitalen i gennemsnit i hele den danske industri, jf. figur 2.3.

Figur 2.3: Soliditetsgrader i dansk industri i alt, i de største fødevareaktieselskaber og i største danske landbrugsejede andelsselskaber

Anm.: De 45 største fødevareaktieselskaber og de 27 største landmandsejede andelsselskaber
 Kilde: Egne beregninger på grundlag af selskabernes årsregnskaber og Danmarks Statistik (2018b)

Figuren viser en markant forskel i soliditetsgraderne mellem industrien i alt og de landbrugsbaserede andelsselskaber. Soliditetsgraden ligger nu på knap 55 pct. i gennemsnit i industrien i alt og omkring 35 pct. i andelsselskaberne. Forskellen i soliditetsgrader ser ud til at være relativt stabil og konstant. Andelsselskaberne har også en markant mindre soliditetsgrad end aktieselskaberne i fødevareindustrien. Selv i forhold til virksomheder i samme branche er der altså en væsentlig forskel. Nedgangen i fødevareaktieselskabernes soliditet fra 2013 skyldes næsten udelukkende en kraftig nedskrivning af aktiver i Carlsberg, som har en stor vægt i denne branche.

Figuren viser også, at der siden finanskrisens begyndelse generelt har været en stigende soliditetsgrad.

Den samlede egenkapital i de landmandsejede andelsselskaber udgør nu ca. 30 mia. kr. (fraregnet udenlandsk andel af Arla Foods' egenkapital). I betragtning af dels landbrugets samlede gæld, andelsselskabernes relativt lille soliditet og egenkapitalens store binding i faste aktiver er det tydeligt, at andelsselskabernes mulighed for at stabilisere eller forbedre landmændenes indkomst væsentligt via egenkapitaludlodning er meget begrænset.

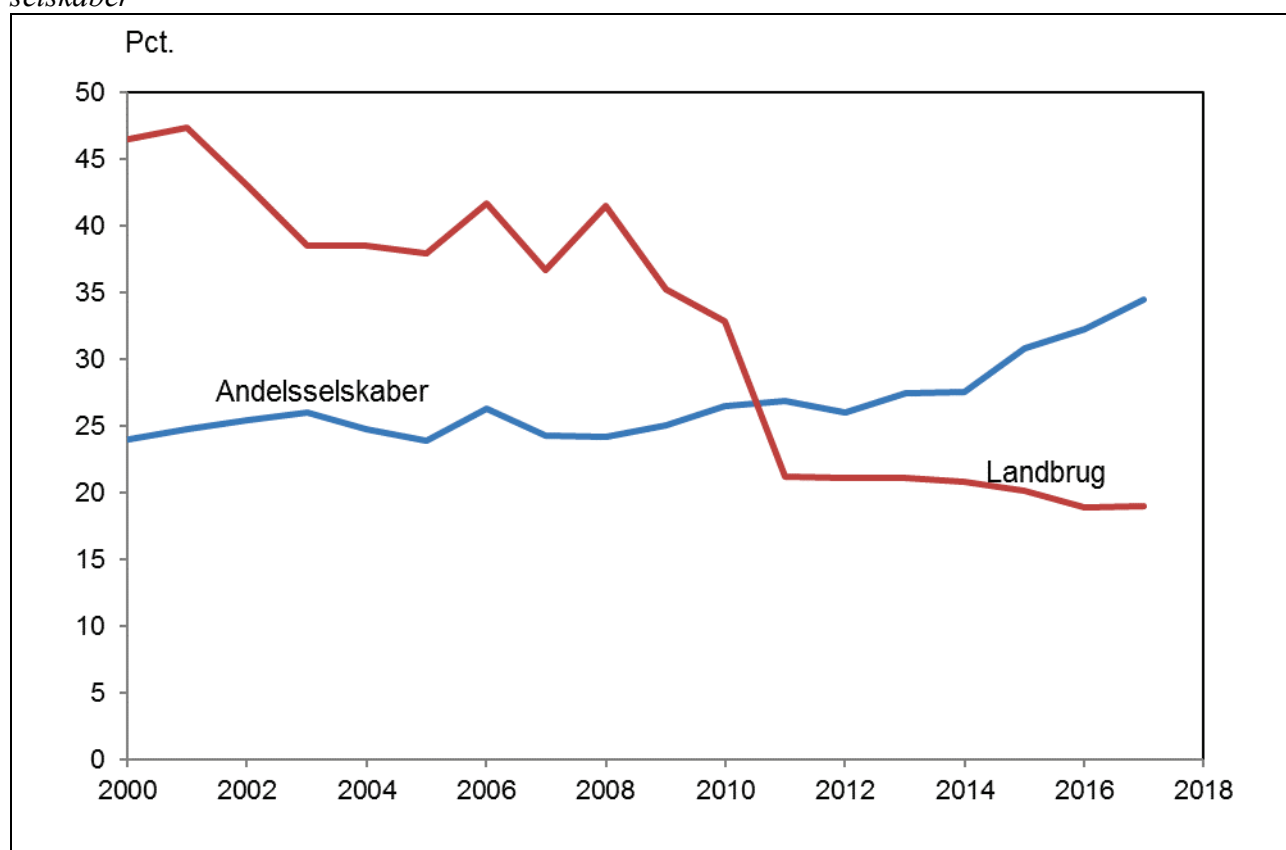
Hvor er egenkapitalen størst?

Som det er nævnt tidligere, bør et andelsselskab have en så stor egenkapital, at der kan foretages nødvendige investeringer i effektiviseringer, innovation, opkøb m.m. for at sikre virksomhedens fortsatte internationale konkurrenceevne til gavn for andelshaverne. På tilsvarende vis skal egenkapitalen i landbrugene være så stor, at der kan investeres i langsigtet konkurrenceevne, og at bedriften også kan klare de dårlige år.

Den optimale størrelse på egenkapitalen og soliditeten afhænger derfor af en række forhold, herunder pris- og markedsusikkerhed, konkurrencepres og behovet for strukturudvikling.

Selv om soliditeten i andelsselskaberne er lav i forhold til aktiefødevarerelskaber og i forhold til industrivirksomheder i gennemsnit, er den dog større end i landbruget. Soliditetsgraden i landbruget er mere end halveret gennem de sidste ti år – primært på grund af prisfaldet på landbrugsejendomme, jf. figur 2.4.

Figur 2.4: Soliditetsgrader i danske heltidslandbrug og i de største danske landbrugsejede andelsselskaber

Kilde: Egne beregninger på grundlag af selskabernes årsregnskaber og Danmarks Statistik (2018a)

Som figuren viser, er udviklingen i soliditetsgraden i hhv. andelsselskaber og i heltidslandbrugene gået i hver sin retning i de seneste årtier.

Hvor giver kapitalen størst afkast?

Ideelt set skal egenkapitalen placeres i andelsselskaberne og i landbruget således, at den samlede nytte er størst. Hvis andelsselskabet er velkonsolideret, markedsudsigterne stabile og vækst- og konsolideringspotentialer er begrænset – og andelshaverne samtidig er i en økonomisk og markeds-mæssig lavkonjunktur – vil det som udgangspunkt være fordelagtigt, at andelsselskabet udjævner andelshavernes midlertidige lave indkomst. Andelsselskabernes tab af kreditværdighed vil være mindre end andelshavernes tilsvarende gevinst.

Hvis et andelsselskab ser ud til at miste vigtige råvareleverancer på grund af midlertidig dårlig indtjening i landbruget, vil det også være oplagt at udjævne andelshavernes midlertidige lave indkomst.

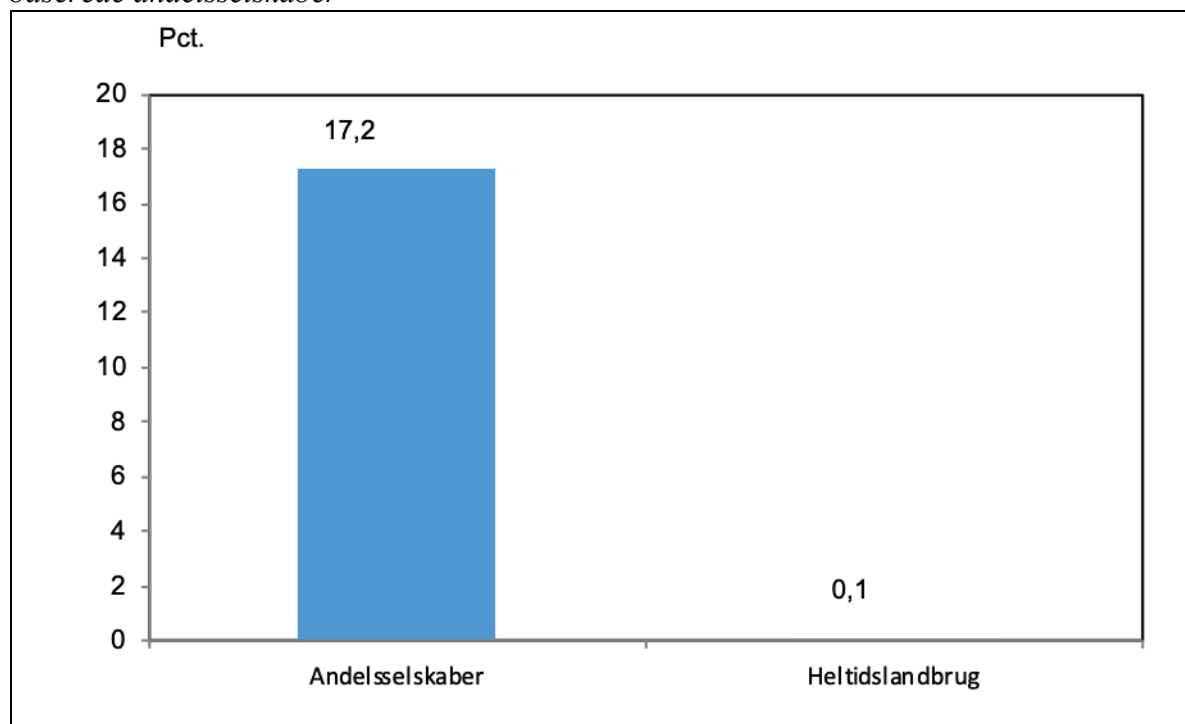
Et andet afgørende punkt er, hvor egenkapitalen skaber størst indtjening. Hvis for eksempel en investering i innovation i et andelsselskab medfører væsentligt bedre afsætningsmuligheder, giver det også andelshaverne bedre priser og dermed en bedre indtjening. Omvendt kan en landmand – via en større egenkapital – også investere i effektivisering eller udvidelse og dermed direkte opnå en bedre indtjening.

I begge tilfælde er det nødvendigt at vurdere indtjeningspotentialer ved en given egenkapital i både landbruget og i andelsselskaberne.

Det gennemsnitlige afkast af egenkapitalen er typisk betydeligt større i andelsselskaberne end i landbruget, jf. figur 2.5.

Figur 2.5 kan tolkes på to måder: Enten skal man føre mest mulig kapital ind i andelsselskaberne, hvor afkastet tilsyneladende er størst. Eller man kan sige, at andelsselskaberne udsulter eller hæmmer indtjeningen i landbrugene ved at fastholde en for stor egenkapital. Hvad der er mest korrekt, afhænger af det konkrete tilfælde.

Figur 2.5: Forrentning af egenkapitalen i danske heltidslandbrug og i de største danske landbrugs-baserede andelsselskaber

Note: Gennemsnit af årene 2010-17

Heltidslandbrug: Driftsresultat efter ejer aflønning i pct. af egenkapital

Andelsselskaber: Nettoresultat i pct. af egenkapital

Kilde: Egne beregninger på grundlag af selskabernes årsregnskaber og Danmarks Statistik (2018a)

Hvor meget kan og må andelsselskaberne udjævne?

Der er grænser for, hvor meget andelsselskaberne kan og må hjælpe til med at udjævne landmændenes (andelshavernes) indkomst år for år.

For det første er der som vist klare økonomiske begrænsninger. Soliditeten er mange steder stadig relativt lav, og en fortsat lav eller faldende soliditet kan medføre øgede renteomkostninger. Spørgsmålet er så, om en kortvarig udjævning gavner landmændenes kreditværdighed mere, end det skader andelsselskabernes kreditværdighed.

Dernæst er der ofte vedtægtsmæssige bestemmelser.

I Arla er der den generelle betingelse i vedtægterne, at “bestyrelsen er ansvarlig for, at uddelinger ikke overstiger, hvad der er forsvarligt under hensyntagen til Selskabets og Arla Foods-koncernens økonomiske stilling og ikke sker til skade for Selskabet eller dets kreditorer” (Arla Foods, 2018).

I Danish Agro gælder det ifølge vedtægterne, at så længe foreningens egenkapital ikke udgør mindst 35 pct. af balancesummen ved årets slutning, kan der højst fordeles 10 pct. af foreningens

årsresultat efter skat som overskud til medlemmerne. Er foreningens egenkapital mindre end 25 pct. af balancesummen, henlægges hele regnskabsårets overskud til reservefond. Der kan dog ske forrentning af andelskapital uanset egenkapitalens størrelse (Danish Agro, 2018).

For DLG gælder det, at der ikke må udloddes overskud til andelshaverne, hvis soliditeten er under 30 pct. Hvis den er mellem 30 og 60 pct., må 40 pct. af overskuddet udloddes, og hvis den er over 40 pct., må 70 pct. af overskuddet udloddes (DLG, 2015).

Aktuelle eksempler på udjævning

Der er flere eksempler på, at danske landmandsejede andelsselskaber har tilført andelshaverne ekstra økonomiske fordele.

DLG har meldt ud, at selskabet – i lyset af den alvorlige situation i landbruget – udsætter driftsinvesteringer resten af året. 25 pct. af DLG's investeringsbudget på 800 mio. kr. er således blevet stoppet for at kunne levere bedre priser til landmændene. Samtidig har DLG besluttet at løsne op på nogle af de sædvanlige høstbetingelser for at imødekomme den udfordrende situation (Jensen, 2018).

Danish Agro har også ændret sine høstbetingelser, efterhånden som tørken så ud til at fortsætte. Det maksimale proteinindhold i maltbyg er blandt andet blevet justeret for at komme maltbygavlerne i møde.

Arla har besluttet at udbetale hele koncernens nettoresultat for 2018 til andelshaverne. Der var en anerkendelse af, at mange af Arlas andelshavere var i en vanskelig finansiell situation på grund af sommerens tørke i Europa, og at det var i Arlas bedste interesse at udbetale dette års nettoresultat til andelshaverne. Arla Foods' bestyrelsesformand udtrykte det således: "Som et landmandsejet selskab bekymrer vi os meget om vores andelshavere, og vi anerkender, at sommerens tørke i Europa har været usædvanlig. Vi foreslår derfor, at der laves dette ekstraordinære tiltag i denne situation (Nørgaard, 2008).

Pelssektoren oplever i disse år meget lave markedsbestemte skindpriser. København Fur foretager derfor – i samarbejde med deres medlemmer – også en form for prisudjævning ved at operere med mindstepriser og oplagring, når auktionspriserne er meget lave.

DLF Seeds er også indirekte i stand til at foretage en udjævning af de græs- og kløverfrøpriser, som selskabets ejere og leverandører får. Globalt salgsnetværk, forædlede produkter og fremadrettet integration i værdikæden styrker det afsætningsmæssige fundament og har gjort DLF mindre sårbar over for især overforsyning i EU efter år med stor høst. Derigennem opnås en højere grad af prisstabilitet i afsætningen sammenlignet med en situation, hvor selskabet producerer og sælger bulkvarer. Afledt heraf opnås en vis indkomststabilisering hos frøavlerne/ejerne (Johansen, 2018).

Kan landmændene ikke selv sikre stabilitet?

Man kan naturligt spørge, om det ikke er den enkelte landmands eget ansvar at sørge for indkomststabilisering? Landmændene kan enten spare op i de gode år, så der er en bedre stødpude i de dårlige år, eller de kan forsøge at sikre sig ved hjælp af længerevarende kontrakter, terminshandler, mere alsidig produktion osv.

Opsparing og gældsafvikling i de gode år finder også sted, men det har ikke været tilstrækkeligt til at forhindre den økonomiske klemme, som mange landmænd er kommet i gennem de seneste år. En væsentlig forklaring er, at landmændene har to udfordringer på én gang:

På den ene side skal der spares op og gældsafvikles i de gode år, så der er tilstrækkeligt til at klare de dårlige år. Det er ikke mindst nødvendigt i landbruget, som i særligt høj grad er udsat for ustabilitet som følge af ustabile markeder og naturgivne påvirkninger.

På den anden side skal landbrugene også løbende effektiviseres og sandsynligvis også vokse. Der udvikles hele tiden ny viden og ny teknologi, som landbruget kan anvende for at øge arbejdsproduktiviteten. Landbruget er i høj grad underlagt et produktivitetspres, som gør det nødvendigt løbende at investere. På samme måde vil den teknologiske udvikling og øget fokus på styrkede ledelseskompetencer betyde, at der kan udnyttes stordriftsfordele, hvis landbrugsbedrifterne har en vis størrelse. Ofte vil den optimale bedriftsstørrelse – som kan være meget forskellig fra landmand til landmand – vokse fra år til år. Dermed vil både størrelse, gæld og gældsprocent vokse.

Kravene til specifik faglig viden og ekspertise er også med til at gøre landbrugene mere specialiserede. Jo større og mere specialiserede landbrug, desto mere sårbare er landbrugene over for fx store prisændringer.

Der findes allerede i dag muligheder for at prissikre både køb og salg af landbrugsråvarer som korn og foder. Her vil andelsselskaberne typisk kunne formidle prissikring til landmænd. I princippet kan disse prissikringsinstrumenter også omfatte kød, mælk, kartofler, pelsskind m.m., men markederne for disse produkter er ofte for små, for specielle eller for uigennemskuelige, således at omkostningerne ved prisstabilisering her bliver alt for store, til at det får nogen reel relevans.

Samlet vurdering

Hvis andelsselskaberne skal bidrage til at stabilisere landmændenes/andelshavernes indkomst gennem mere stabile priser, skal både lave og høje priser udjævnes. Debatten blandt landmænd om andelsselskabernes mulighed for at udjævne medlemmernes indkomst er nok mest udbredt, når indkomsten og priserne er lavest.

Det er derfor vigtigt, at man skelner mellem udjævning og udlodning. En udjævning er neutral på længere sigt, mens en udlodning er udbetaling af en del af egenkapitalen til andelshaverne. Udlodning er set før i selskaber med en meget høj soliditet, for eksempel hos DLF Seeds.

En længerevarende prisudjævning forudsætter også, at der er en vis gensidig bindingsperiode mellem andelsselskab og medlemmerne. Landmænd kan udnytte eller misbruge en prisudjævning ved at bruge andelsselskabet, når deres priser er fordelagtige på grund af en prisudjævning – og bruge andre selskaber, når andelsselskabet udjævner de fordelagtige priser. De seneste årtiers konkurrencemæssige og påtvungne begrænsninger i andelsselskabernes bindingsperioder gør således en udjævning af andelshavernes indkomst mindre mulig.

Ud fra et konkurrencemæssigt perspektiv kan det være uheldigt at give et andelsselskab andre højt-prioriterede mål end at maksimere overskuddet. Hvis et andelsselskab også har til formål at stabilisere og udjævne ejernes indkomst – uden at det nødvendigvis er til umiddelbar gavn for andelsselskabet – kan det forstyrre det overordnede og kommercielle formål med selskabet. Derudover bliver det vanskeligere at sammenligne og benchmarke andelsselskabet med andre selskaber, og det kan skade den langsigtede konkurrenceevne.

En mere formaliseret model for pris- og indkomstudjævning vil ofte medføre diskussioner om, hvornår og hvor meget der skal udjævnes. Samtidig er der en risiko for, at en udjævning finder sted på et “for højt niveau og ikke på et ligevægtsniveau” – altså at man søger at udjævne priserne på et så højt prisniveau, som markedet på lang sigt ikke kan bære. I så fald kan en udjævning blive både uholdbar og dyr for andelsselskabet.

Desuden skal det huskes, at mange andelsselskaber allerede i dag foretager en vis – omend kortsigtet – prisudjævning. Andelsselskabernes salgspriser til deres medlemmer er mere stabile end for eksempel spotmarkedspriserne. Spørgsmålet er derfor nok mere, om denne kortsigtede prisudjævning kan og skal gøres lidt mere langsigtet.

Endeligt viser soliditetstallene, at andelsselskaberne generelt ikke er overkapitaliserede, og at en mindre egenkapital i andelsselskaberne kan medføre ulemper og meromkostninger til skade for både andelsselskaberne og andelsmedlemmerne. Der er således ingen “gratis” løsninger.

Referencer:

AHDB (2018): UDF Milk Auction Prices

<https://dairy.ahdb.org.uk/resources-library/market-information/milk-prices-contracts/udf-milk-auction-prices/#.W9RfwIddnL8>

Arla Foods (flere årgange): Årsregnskab

CIAL (2018): Spot raw milk, the Netherlands

https://www.clal.it/en/index.php?section=latte_olanda

Danish Agro (2018): Vedtægter for Danish Agro a.m.b.a.

Danish Crown (flere årgange): Årsregnskab

Dairyco (2018)

<http://www.dairyco.org.uk/resources-library/market-information/milk-prices-contracts/fonterra-auction-prices/>

Arla Foods (2018): Arla Foods amba. Vedtægter

https://www.arla.dk/493a65/globalassets/arla-dk/om-arla—oversigt/ejere/articles-of-association-aoa_final_dk.pdf

Danmarks Statistik (2018a): Resultatopgørelse for heltidsbedrifter efter bedriftstype, årsværk og regnskabsposter JORD2

Danmarks Statistik (2018b): Regnskabsstatistik for private byerhverv i mio. kr. efter balance og regnskabsposter. REGN5

DLG (2015): Vedtægter for DLG amba. November 2015

<http://ipaper.ipapercms.dk/DLG/Direktion/DLGVedtgerJan2016/?page=1>

Fogh, Henning (2018): Danish Agro: Der kan blive mangel på dansk hvede til foder. Adm. dir. Danish Agro.

<http://grovvarenyt.dkDK.aspx?accb0da0bb1511d f851a0800200c9a67=1&newsid=385>

Jensen, Niels Dengsø (2018): Andelsselskaber følger ikke svensk eksempel: “Men vi støtter landmændene”. I: Landbrugsavisen. 10/8 2018. Bestyrelsesformand for DLG

<https://landbrugsavisen.dk/andelsselskaber-folger-ikke-svensk-eksempel-men-vi-stotter-landmaendene>

Johansen, Lars (2018): Interview 30. oktober 2018. Business development director, DLF Seeds

Landbrug & Fødevarer (flere årgange): Månedsprisstatistik

Nørgaard, Jan Toft (2018): Bestyrelsen foreslår at udbetale hele nettoresultatet for 2018 til andels-
haverne i lyset af stærk balance. Pressemeddelelse 30/8. Bestyrelsesformand for Arla Foods
amba.

<https://www.arla.dk/om-arla/nyheder/2018/pressrelease/bestyrelsenforeslaar-at-udbetale-hele-nettoresultatet-for-2018-tilandelshaverneilysetafstaerk-balance-2665635/>